

LUPTA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN

In franci francezi

FRANTA
EUROPA

FRF 250
FRF 300

In alte valute tariful este majorat
pentru acoperirea cheltuielilor
bancare :
DM 100 - Fr. Elv. 90 - L. St. 35

Cu avionul :

AFRICA
AMERICA DE NORD
ISRAEL
AMERICA DE SUD
ASIA
AUSTRALIA

FRF 350

USA 60 sau echivalent

FRF 400

USA 70 sau echivalent

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France

Telephon : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Tetex 270125F

Commission Paritaire N° 65481 - C.C.P. : 11 341 71 A Paris

Telefax : (33-1) 46.02.1437

Numărul 180

7 aprilie 1992

A P E L

Români din Franța, la inițiativa asociațiilor ADER (Action pour la Démocratie en Roumanie - filiala PNȚCD în Franța), Clubul Liberal, SURF (Solidarité Universitaire France Roumanie), AFDPR (Asociația Foștilor Deținuți Politici Români - filiala Franța) și AZR-Vest (Asociația Ziariștilor Români-Vest) cheamă la unirea tuturor forțelor românești antitotalitare.

România fiind singura țară europeană care are încă un președinte neo-comunist și un Parlament dominat de neo-comuniști, iar recente alegeri evidențiind impactul unei opoziții unite, semnatarii prezentului apel cheamă la păstrarea și consolidarea Convenției Democratice, principala forță politică ce poate asigura democratizarea țării și reintegrarea ei în Europa.

Cei care sacrifică aceste imperative unor calcule și ambiții personale își asumă o grava răspundere în fața istoriei.

Dan Aftalion, Florin Aftalion, Mariana Angelescu, Mircea Angelescu, Cori Aznavorian, Nicolae Balotă, Paul Barbăneagră, Corneliu Barbu, Silviu Barel, Anca Bârsănescu, Virgil Bârsănescu, Dinu Bastaki, Silvia Bădescu, Ioana Brătianu, Maria Brătianu, Vintilă Brătianu, Mircea Borcoman, Andrei Bordeianu, Ruxandra Bordeianu, Ștefana Bianu, Alexandru Bianu, Mihai Brâncoveanu, Guy Buisson, Anca Buzdugan, Grigore Caligari, Jean Cantacuzene, Costin Cazaban, Theodor Cazaban, Matei Cazacu, Alexandra Cămărășescu, Mircea Cătană, Nicolae Ciuchindel, Sergiu Cioacă, Ariadna Combes, Constantin Comorovski, Antonia Constantinescu, Dragomir Costineanu, Mihai Costinescu, Mariana Couty, Mioara Cremene, Adriana Cristea, Anton Cristea, Anca Cristofovici, Șerban Cristovici, Șerban Cotiga, Dan Culcer, Olimpiu Damian, Alexandra Danielopol, Alexandru Danielopol, Șerban Demetriu, Sanda Dimos Jovin, Florica Dimitrescu-Niculescu, Petre Dimo, Andrei Doicescu, Alexandru Dragomirescu-Baranga, Ileana Dragomirescu-Baranga, Basil Duca, Domnița Duca, Elvira Dumitrescu, Ioana Evolceanu, Nicolae Evolceanu, Ștefan Fay, G. Feger-Teculescu, Emanuel Filiti, Grigore Filiti, Ion Filotti, Jean Florescu, Ion Galleriu, Anne Marguerite Georgescu, Teodor Georgescu, Mihai Dinu Gheorghiu, Alexandru Ghika, Constantin Ghika, Leon Ghika, Lucia Ghika, Marcela Ghika, Paul Goma, George Grigorescu, Ariadna Grigorescu-Negroponte, Ana Maria Graur, Alexandru Herlea, Charles de Hillerin, Elisabeta Alexandra de Hillerin-Vulcănescu, Sergiu Huzum, Carmen Iavorschi, Virgil Ierunca, Anda Iliescu, Radu Ioanițescu, Cicerone Ioanițoiu, Eugène Ionesco, Marie-France Ionesco, Mircea Iorgulescu, Rodica Iulian, Ion Iucăl, Rodica Ivanov, Laura Kalos, Mihai Korne, Ștefana Leventis, Monica Lovinescu, Marina Lupaș-Collinet, Călin Manoilescu, Adina Manta, Ioana Manuilă-Torosian, Doina Marchitan, Paula Maré, Adrian Michaloux, Aurelia Milcoveanu, Ion Miculescu, Monica Miculescu, Ionuț Muntean, Dragoș Munteanu, Valeriu Munteanu, Marina Musset, Petre Năsturel, Radu Năsturel, Tamara Năsturel, Bujor Nedelcovici, Alexandru Negrescu, Radu Negrescu, Ștefana Negri, Iulian Nicol, Alexandru Niculescu, Adrian Niculescu, Gabriela Oghină, Grigore Oghină, Oana Orlea, Ion Oroveanu, Manuela Oroveanu, Alexandru Paleologu, Doina Pandele, Andrei Pandrea, Dumitru Papaconstantin, Elisabeta Papaconstantin, Anita Pârjol, George Pârjol, Constantin Păunescu, Ileana Păunescu, Ruxandra Pelazza, Dan Petrescu, Ilinca Petrescu-Slăvescu, Marilena Petrișor, Franține Petrulian, Cicerone Poghir, Elisabeta Poghir, Dan Popovici, Mircea Pora, Mircea Predeleanu, Dan Pușcașu, Paula Predeleanu, Remus Radina, Mihai Ricci, Dina Roșca, Andrei Savu, Severina Sculy, Ștefan Sculy, Irène Sculy, Ion Sculy, Paul Sinescu, Despina Slătineanu, Radu Slătineanu, Dana Stoica, Sanda Stolojan, Vlad Stolojan, Gh. Surdu, Ara Șișmanian, Dana Șișmanian, Sergiu Ștefănescu, Christian Tanascaux, Gabriela Tanascaux-Mociulski, Mihai Tănase, Dan Teculescu, Nicolae Teculescu, Lia Teju, Pierre Torosian, Christina Tuduri, Ion Varlaam, Valentin Vartan, Alexandra Vasilichian, Ștefan Vasiliu, Cornel Velțeanu, Ileana Verzea, Nicolae Verzea, Radu Vilara, Ion Vitez, Marie Nicole Vlad, Sorin Vorjenski, Dinu Zamfirescu, Teodor Zanidache.

PATINAJ POLITIC

Nicolae Manolescu, aflat în vizită la Paris, declara ziarului "Le monde" (18 martie) că opoziția are mari șanse la viitoarele alegeri, fiindcă "va rămâne unită". Ceea ce nu mai e deloc sigur. Radu Câmpeanu începuse deja să avanseze justificările unui divorț, de altfel anunțat. P. Marian scria, încă de la sfârșitul alegerilor locale, în "Cuvîntul": "Susținătorii dlui Iliescu speră în posibilitatea părăsirii de către PNL a Convenției și în apariția unui cuplu imediat: Iliescu-președinte, Câmpeanu - prim-ministru. Oamenii lui Roman, în schimb, speră, probabil, să ocupe locul gol lăsat în Convenție de eventuala plecare a liberalilor. Cam așa se văd lucrurile dinspre FSN". După numărarea voturilor obținute la alegerile locale, Radu Câmpeanu punea la îndoială viitorul Convenției Democratice, într-un interviu publicat de "Libertatea", socotind că ea a avut un rol pozitiv în alegerile locale, dar nu va mai avea aceeași eficiență la alegerile legislative. Apoi a contestat, premieră din partea unui lider al opoziției, oportunitatea prezenței în Convenție a UDMR-ului, afirmând că "nu mai vrea să cauzioneze chiar pe cale indirectă

"După ce a parazitat și guvernarea Frontului și opoziția democratică, liderul PNL încearcă să delapidese succesul Convenției Democratice și să-l pună la pălăria personală (...) Marele echilibrist, agățat cu abilitate de actuala guvernare, a reușit să sară gardul în curtea opoziției și să se faca crezut. Ceea ce n-ar mai fi putut câștiga mizind pe căruța guvernamentală a Frontului a reușit, preluând conjunctural, idealurile Convenției." Grav este nu "oportunismul arhicunoscut al liderului PNL" ci faptul că jocul său nu întărește nici PNL-ul, nici nu slăbește frontul ci "împinge spre extrema naționalistă și "stînga democratică". Tactica "tovarășilor de drum" a lui Radu Câmpeanu îndepărtează alegătorul de PNL și "de Convenția Democratică, vinovată că a acceptat o asemenea alianță (...). În sfârșit, grav, foarte grav, este faptul că a făcut din strategia alianțelor politice, așa cum am văzut, o problemă profund imorală în folosul nimănui. Nici în folosul domnului Câmpeanu". (Anton Uncu, "România liberă", 23 martie)

declarațiile iresponsabile ale unor membri ai UDMR-ului cînd ies dincolo de graniță, sau declarații iresponsabile ale membrilor guvernului de la Budapesta care nu sînt contestate de UDMRul de aici" (ARPress, 20 martie). În timp ce Corneliu Coposu afirma în "Libertatea": "Avem obligația să menținem Convenția a cărei utilitate s-a dovedit", Radu Câmpeanu dorea o unitate "originală", un cartel electoral cu formații "mai reprezentative", în care să se prezinte fiecare

pe liste proprii (!) și din care omitea, elocvent, Partidul Alianței Civice. La conferința de presă din 25 martie, recunoștea că dorește relații privilegiate cu PNȚCD, dar va prezenta un candidat propriu la alegerile prezidențiale. Partidul Alianței Civice, a mai spus, este "un partid de intelectuali cu o atitudine oarecum fantezistă în politica". "Adevărul" (ce coincidențial) era mai nuanțat, își intitula articolul despre Conferința națională PAC "Între poezie și pragmatism"

Liderul PNL dinamitează astfel ceea ce s-a realizat atît de greu, unitatea opoziției. Decizia definitivă a PNL-ului va fi luată pe 11 aprilie, cînd are loc ședința delegației permanente, dar, de pe acum, zarurile par să fie aruncate, nu fără oarecare ușurință. Electoratul s-ar putea să sancționeze negativ ruperea unității opoziției, ceea ce este sigur, însă, FSN-ul și partidele apropiate acestuia, vor saluta această decizie", spunea, în emisiunea sa de la Europa liberă, Șerban Orăscu. Într-adevăr, par a se contura răsturnările de alianțe. Agrarienii (PDAR), lăudați în revista lui I.C. Drăgan, "Europa" pentru că "se situează incontestabil pe locul al doilea al eșichierului politic național", "ca factor constructiv în toate domeniile" vorbeau, printr-un reprezentant de-al lor, în "Cuget liber" (Constanța) despre "o politică neoliberală de tip agrarian" !...

În 25 martie a avut loc discutarea în Parlament a proiectului de lege electorală pentru legislative, unde intervenția dlui Radu Câmpeanu a surprins din nou. Alături de Vasile Văcaru (FSN - aripa Iliescu), s-a exprimat împotriva articolului care se referea la interdicția pentru foștii nomencluriști, ofițeri și colaboratori ai Securității de a candida la alegeri, socotindu-l anticonstituțional. În fața acestei situații, Gh. Stancov (aripa-Roman) a propus două soluții "pentru asanarea vieții politice românești": fie ca în statutul partidului să existe interdicția de a susține candidatura foștilor activiști PCR și ofițeri de securitate fie, mai eficient, repunerea în vigoare a Legii Mărzescu, promulgată în 1924, conform căreia a fost scos în afara legii partidul comunist, considerat "antinațional".

La Conferința Națională PAC, din 14-15 martie, Nicolae Manolescu a spus cît se poate de limpede că își va retrage candidatura la președinția țării și nu se va crampona să candideze, dacă CD-ul va găsi de cuviință să-și aleagă un alt candidat unic ("Tineretul liber" scria, în acest context, despre "orgolii peneliste cu totul nedorite"). Nicolae Manolescu explica, cu această ocazie, că graba cu care și-a depus candidatura n-a fost decît un stimulent, pentru că un candidat propus în pripă, cu 2-3 săptămîni înainte de alegeri, nu poate avea șanse de succes.

Ședința Comitetului Director FSN, din 12 martie, de la Clubul Dacia, trebuia să se sfîrșească cu o vizită la Cotroceni. Cu 102 voturi din 156 posibile, participanții electrizați de discursul anti-comunist al lui Roman, au decis că Iliescu trebuie să se

deplaseze la ei. Acesta din urmă a acceptat, cu condiția ca presa să nu fie admisă. Roman a câștigat să rămînă pe teren propriu, cu atît mai mult cu cît, la o intîlnire cu parlamentarii fesenșiți, Iliescu explicase că formația lor a pierdut pentru că "n-a reușit să fie partidul maselor largi populare de la orașe și sate"... ("Adevărul", 13/III).

Furios, deputatul Petre Ninou (Grupului pentru unitatea Frontului, împreună cu V. Văcaru și Ionel Roman) a "relatat" ședința în vîzul lumii, adică la televizor, vorbind despre "maniera tipică autoritară și intolerantă", a lui Petre Roman, care a organizat "o penibilă lovitură de forță", "un spectacol degradant", "atacuri directe împotriva oamenilor onești și serioși", "a deturnat formația noastră de la obiectivele sale", "ca prim-ministru a compromis partidul", a dus o "acțiune convergentă, persuasivă, în țară și străinătate de compromitere a președintelui Iliescu" și "se alătură unor voci care acreditează în străinătate o imagine deformată asupra României, asupra realităților și instituțiilor ei". În fine, după dl Ninou, ședința din 12 martie a fost nestaturată, fiindcă au intrat în sală ziaristi, și s-a dat o imagine televizată care să impresioneze electoratul și să-l prezente pe Roman "salvatorul providențial al Frontului". Televiziunea rămîne obsesia emanațiilor, locul miraculos al lansărilor politice.

"Azi" n-a rămas mai prejos, calificînd intervenția lui Gh. Ninou drept o "reacție grobiană din punct de vedere politic", "o tentativă de demascare și infierare", o reminiscență a "proceselor de demascare" din anii '50 - trimitere subtilă la activitatea lui Iliescu în procesele studențești din '56. În fine, purtătorul de cuvînt al FSN-ului, Gh. Stancov (pro-Roman), afișa imagistic și senin ruptura: "s-au separat izvoarele"

Ieșirea la rampă a dlui Ninou, nu i-a adus noroc. La convenția județeană de la Neamț, dînsul n-a fost ales să reprezinte județul la Convenția Națională. Se pare că a strigat minute în șir "lovitură de stat, lovitură de stat"...

Ofensat, Iliescu și-a adus aminte de "legătura vitală a președintelui cu țara" și a plecat în excursie, pe 17-19 martie, la Buzău, oraș proaspăt câștigat de PUNR (cu un discurs ușor xenofob și mîhnit), și în Gorj, mai aproape de mineri...

Cam tot atunci a fost publicată concluzia comisiei parlamentare de anchetă a cauzelor care au dus la venirea minerilor în capitală și desfășurarea ulterioară a evenimentelor: "Lui Miron Cosma îi revine principala responsabilitate a evenimentelor din 24-28 septembrie 1991 de la București". Într-un interviu transmis de postul de televiziune Timișoara și preluat de SOTI, Miron Cosma se referea la o descindere minerească a cărei cercetare n-a ajuns nici pînă acum să fie definitivată, cea 14-15 iunie 1990, declarînd că motivele care au determinat venirea lor la București au fost întreruperea neașteptată a emisiunii postului național de televiziune și

ROMÂNIA ȘI DRAMA BASARABIEI

Violențele care au zguduit din nou Basarabia nu au rămas fără ecou în România, dar acest ecou a fost mai degrabă unul emoțional și liric. S-au și scris, de altfel, poezii, "de inimă și suflet", desigur, pentru confecționarea lor fiind reciclate oportunități mai vlaguitele resturi ale kitsch-ului național "Cântarea României". Dar bocetul și imprecăția, fie ele și valorificate, nu țin loc de reflecție cu adevărat serioasă și nici de chibzuită atitudine politică. Fiindcă este nevoie, credem, de o înțelegere realistă a dramei basarabene, nicidecum!- de facile reacțiuni de sensibilitate națională exacerbată. Vehemențele, manifestările patetice, dezlănțuirile lirice sînt în asemenea împrejurări mai curînd o dovadă de amatorism și superficialitate.

Din păcate, clasa politică românească de astăzi nu pare să aibă nici calitățile și nici exercițiul necesare unor atitudini potrivite cu dificultățile și complicațiile actualului moment istoric. Situația aceasta este, pînă la un punct, desigur, explicabilă. Vreme de peste patruzeci de ani, în România s-a înțeles prin politică doar interminabila trîncăneală de partid, reversul acesteia fiind un primitivism brutal și cinic. Logoreea lozincardă ținea loc de orice, eliberînd în schimb pomirile elementare și conferindu-le totodată un alibi, o glazură, un camuflaj. Selectați de sistem, în fruntea statelor din Est au ajuns astfel doar inși vicleni și rudimentari, galeria conducătorilor comuniști fiind compusă aproape exclusiv din figuri patibulare, de la Stalin, Hrușciov sau Brejnev la Ceaușescu, Jivcov, Kadar. De aceea, probabil, și nu din spirit de revanșă ori dintr-o vană dorință de schimbare, în aproape toate țările din Est s-a petrecut, după înlăturarea regimurilor comuniste, un același fenomen: înlocuirea politicianilor comuniști, a "activiștilor", prin intelectuali. O soluție de tranziție, de bună seamă, pînă la crearea unei autentice clase politice, profesionale.

Doar în România, prea mulți dintre oamenii politici, ajunși în primul plan al vieții publice după evenimentele din decembrie '89, trăiesc parcă îmbătați de sentimentul că le-a suris norocul, în sfîrșit. Există, în comportamentul lor, un triumfalism jenant, o încîntare de sine mai mult decît dezagreabilă, ceva de proaspăt și dubios îmbogățit. Modestia și firescul înca nu sînt valori ale noii lumi politice românești, unde vechiul spirit activist se perpetuează în fudulia stearpă, în grandomania agresivă și în mediocritatea țifnoasă a multora dintre actualele figuri. Teapăna fermitate comunistă de fațadă, îndărătul căreia se ascundea mărginirea și înfundurarea, incultura și grosolănia, a dispărut însă, iar transparența își are, iată, dezavantajele ei. Cîndva, niște activiști fericiți că se ajunseseră n-au găsit alta formă de a-și manifesta sentimentul că s-au

realizat în viața decît jucînd football cu puii fripți; tipologic, ei sînt înrudiți

cu cei care, de doi ani încoace, s-au năpusit pe vile și limuzine, procedînd ca niște gestionari loviți de șansă în moalele capului și nu ca niște politicieni apăsați de grele responsabilități.

Iar numele uneia din aceste responsabilități este Basarabia. O denumire interzisă în România pînă în decembrie 1989. S-a scris de atunci relativ mult în publicațiile din România despre înstrăinarea la care a fost supusă populația din teritoriile anexate de Uniunea Sovietică. Arestări, deportări, exterminare culturală, dusă pînă la anularea conștiinței apartenenței naționale, persecuții etnice, încurajarea migrației și colonizarea așezărilor urbane cu populație rusefonă, în linii mari situația din teritoriile răpite ca urmare a pactului Ribbentrop-Molotov nu a rămas necunoscută, în ultimii doi ani, opiniei publice din România. Dar această situație a fost înfățișată mai mult sub unghiul suferințelor îndurate de populația din aceste teritorii și rareori din perspectiva realităților generate de aceste suferințe. S-a deplîns soarta tragică a basarabenilor și bucoviennilor, dar nu s-au analizat, cu calm și luciditate, și consecințele acesteia. Pentru că, vrem sau nu vrem, realitatea din aceste teritorii este cu totul alta decît cea anterioară anexării. Și România de astăzi este alta decît cea din 1940 sau 1944.

Dacă dincolo de Prut, vorbind de la București, s-a cultivat vreme de 40 de ani o imagine propagandistică sumbră despre România, dincoace de Prut s-a instalat, cu forța, o tăcere compactă. Dincolo și dincoace, prin metode diferite, s-a încercat rețezarea oricărei legături, a oricărei amintiri. Pentru basarabeni, dincolo de Prut se afla dușmanul; pentru România, de la Prut începea neantul. Despre Basarabia nu s-a putut scrie și publica nici măcar a suta parte din ceea ce s-a scris ori s-a publicat despre fantomatica Dacie a lui Buerebista. În același timp, în Basarabia, generații de-a rîndul au fost deprinse cu ideea că nu aparțin româniității ci moldovenității. La retrizarea conștiinței naționale în Basarabia, România nu a contribuit în nici un fel. Și să nu uităm că în ultimii ani ai dictaturii lui Ceaușescu locuitorii din partea de răsărit a României erau mai interesați de emisiunile de la Chișinău decît de cele de la București. În timpul marii bătălii pe care scriitorii din Basarabia au dus-o pentru impunerea alfabetului latin, de exemplu, la București abia au putut apărea niște notițe prizărite și aluzive, strecurate în paginile de știri externe ale revistei România literară. În schimb, în vara anului 1989, pe cînd Mircea Dinescu era interzis la București, la Chișinău i se publicau versurile în săptămînalul *Literatura și Arta*. Sînt oare astăzi binecunoscute în România drama istorică și realitățile din Basarabia? Există la Chișinău

o bună cunoaștere a lumii românești? Și de o parte și de cealaltă a Prutului istoria ultimilor 45 de ani a fost neîndurătoare. Efectele acestei istorii au fost însă diferite și dificultățile întîmpinate astăzi au la București un specific și la Chișinău un altul. Există, totuși, o prioritate comună, anume democratizarea. Este cel mai sigur și mai trainic pod peste Prut. Cele de flori se ofilesc după o zi. Ca și avînturile lirice.

Mircea Iorgulescu
(text transmis la Radio Europa Liberă)

PATINAJ POLITIC

pag. 2

apelul lansat, puțin timp înainte, de președintele Ion Iliescu pentru "apărarea instituțiilor democratice". Cosma a mai precizat că deține informații asupra implicării în evenimentele violente de atunci a unor persoane care beneficiază deocamdată de imunitate parlamentară, dar că păstrează secretul "ca să nu influențeze alegerile"...

Pe 25 martie a fost prezentat în Parlament alt raport, acesta doar preliminar dar foarte oportun (cu două zile înainte Convenției Naționale FSN), al Comisiei parlamentare de anchetă a guvernării Roman, inițiată, pare-se, de A. Bîrlădeanu. Se constata că guvernul "a cheltuit cu ignorarea legii și a prerogativelor Parlamentului" fonduri importante din confiscarea a 50% din vînzarea de locuințe către populație, egal cu 32 miliarde lei, "din care cca 25 miliarde nu pot fi încadrate în obiectivele de restructurare, reprezentînd deturnare de fonduri incriminată de codul penal". Petre Roman a cerut o intervenție la Radio București și a respins acuzațiile, strigînd "că națiunea este mințită cu buna știință (...) fiindcă nu se reușește prin lupta politică dreaptă, se încearcă din nou cu arma calomniei, cu acuzații murdare". Ca un Făt-Frumos, s-a mai dat de trei ori peste cap și a fost reales "lider național" la Convenția Națională FSN (27-30 martie).

Așa că la Cluj, Ionel Roman, președinte FSN din localitate, a început campania de strîngere a semnăturilor pentru candidatura lui Iliescu, semnături în care îi pot servi, dacă FSN-ul nu-l susține, să candideze ca independent.

Se vorbește, de asemenea, că va avea loc o Convenție extraordinară a FSN-ului pentru desemnarea candidatului la președinție. Cum fostul ministru al Culturii, Andrei Pleșu, a refuzat iar Mircea Druc are probleme de cetățenie, sînt avansate numele actualului prim-ministru, Teodor Stolojan, al ministrului de externe, Adrian Năstase și, în ultimă instanță, dacă aceștia refuză, se va sacrifica Petre Roman... Sau poate totuși Iliescu? Cu emanații nu se știe niciodată.

A.C.

VĂ PREZENTĂM "TINERAMA

Intrat în cel de al doilea an de existență, săptămânalul lui Max Bănuș rezistă. Crizei de hirtie, exigențelor tot mai numeroșilor săi cititori, saltului inflației, cu inevitabilele sale prețuri indecente.

Respectându-și promisiunea făcută încă de la apariție, TNERAMA rămâne NUMAI în slujba cetățeanului, care "a criticat fără satisfacție, ... a informat fără să comenteze", unde "problemele politice și economice au fost astfel prezentate ... încît cititorul să poată căpăta premisele necesare pentru a înțelege ce e bine și ce e rău în evoluția țării noastre".

Ținuta grafică atingînd cel mai adesea impecabilul, spiritul penetrant al analizelor, titlurile inspirate (pline de umor sau șocante dar niciodată de prost gust), rubricile variate, fotografia-informație și, mai ales, fotografia-caricatură, titlul, cu conotațiile sale bine cunoscute, sînt doar cîteva din calitățile ce mențin TNERAMA printre publicațiile demne de apreciat.

În nr. 59, pe prima pagină, fotografia unor picioare cocoțate pe un scaun, comentată sec, cu litere de-o șchioapă: "Sus! Pentru că jos nu mai e loc! Tot aici, replica anului, semnată, Mircea Snegur: "Acum eu sînt învinuit că angajez la lucru, în servicii, foști nomenclaturiști, foști comuniști și așa mai departe. Păi și eu sînt fost comunist, nu ? și încă de talie înaltă, fost secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei. Ei și ? Păi și Gorbaciov a fost comunist, și Iliescu e fost comunist. Ce decurge de aici ? Nimic."

În pagina a treia, rubrica "Tichia de mîrgăritar", cu o excelentă selecție a superlativelor anului 1991. Cităm doar două: "Cel mai trist moment al anului: A nu-știi-clita venire a minerilor. Cel mai fericit moment al anului: Ziua de mîne"

Alte generice ale aceleiași număr: "Frunțași în întrecerea capitalistă", "Pui de lei, nepoți de ruble", "Mult stimată și iubite" (în pagina consacrată celei de a doua aniversări a evenimentelor din decembrie 1989, din care consemnăm subtitlurile "Președintele în jilț", "bufetiștii" pe culuare", "Schimburi de "mesaje", "Revoluționarii nu mai sînt "luptători"). Comentariile noastre ar fi de pios.

Numărul 60 debutează în același stil "rîsu-plînsu", cu titlul sentință "Prețul maxim al salariului minim" însoțind imaginea premierului Stolojan (interviu în exclusivitate, din ale cărui titluri cităm: "Vor veni și alții în locul meu", "Ceașescu te iubim! ori învingem ori murim!", "Canibalul nostru, stăpînul nostru"). O pagină consacrată problemelor grave ale inflației are un titlu aparent cuminte - "Mai mult, mai repede, mai bine, mai tîrziu" - explodînd (iarăși) într-o sentință: "Dați-mi, vă rog, o pîne de un milion! Păstrați restul!" De semnalat și ancheta Monicăi Jitoreanu "Cine l-a ucis pe Mălin Tacu" privind împrejurările morții (în 1986) a acestui aspirant la emigrare în SUA, corespondența semnată Ivan Deneș "Macedonia nu este Macedonia ?", precum și articolul "Nu trageți companerosi!", consacrat lui Fidel Castro, unul

din ultimii (oare ?) "patriahi" ai totalitarismului comunist, care, în 1991, repunea în circulație sloganul "socialismul sau moartea", ediție revăzută și adăugită a unui "cinism cutremurător" cunoscut nouă atît de bine.

În numerele 61 și 62 reținem încercarea de a mai descifra unele din misterele înșingurate ale evenimentelor din decembrie 1989 ("Nu există crimă perfectă", "Despre securiști, numai bine", Necunoscuta istorie a Frontului"), ca și articolul "Mișcarea de rezistență națională împotriva comunismului", dedicat revoltei de la Brănești-Vrancea (1950), inițiată și condusă de organizația "Vlad Țepeș al II-lea". Supraviețuitorii, 12 la număr (conotația biblică a cifrei nu scapă autorului), depun "mărturie vie despre o tinerețe petrecută în închisori și despre o bătrînețe trăită cu speranța că odată și odată va veni ziua libertății, cînd adevărul va ieși la lumină".

În mod firesc, numerele lunii februarie au o coloratură pregnant electorală: confruntări de opinii (Șt. Ciurel, Ion Timariu, Crin Halaicu, Cazimir Ionescu, Corneliu Coposu, Sergiu Cunesco, Nicolae Manolescu, Bányai Péter, Petre Roman și Radu Câmpeanu), comentarii ("N-avem de ales, vom alege!", "De la urne adunate", "Ajutoare umane sau electorale?"), interviuri ("Nu există corespondență între numărul cetățenilor cu drept de vot și listele electorale", interviu cu gen. maior Adrian Nițoiu, judecător la Curtea Supremă de Justiție și membru al Comisiei Electorale centrale.

Gravitatea momentului și a întrebărilor (adesea fără răspuns) pe care le implică sînt punctate și de data aceasta cu un umor bine dirijat: Ion Iliescu în poziție de start - "Toate primăriile nu valorează cît un Cotroceni. Adevărată cursă a început de mult" sau Ion Iliescu, Petre Roman și Radu Câmpeanu - "Cei trei evangheliști erau doar doi: Ion".

În ultimele numere ce ne-au parvenit semnalăm "Nostalgia este pentru cei fără curaj și fără imaginație", opinii și comentarii consemnate de Rodica Dumitrescu după vizita la București a lui Manfred Woerner, "Vom fi un popor de apropiari. Și vom trăi la fel de bine ?", pagini semnate de Pavel Perfil, purtînd genericul ghiduș "Sînt mici, verzi, și foarte întreprinzători", "CPEX - secretul achitării", de Ion Itu și Adrian Neagu, "Țara de dincolo de Sneguri", consemnări de Adrian Neagu și Laura Ganea în Moldova de dincolo de Prut, "Clopotele armenesti ale revoluției române", articol semnat de Cornel Ivanciuc, al cărui generic ne scutește, și de data aceasta, de orice comentariu: "Aceași cruce între Carpați și Ararat".

Carmen Vileciu

N. R. Ultimul număr din "Tinerama" publică dosarul de securitate al lui Virgil Măgureanu.

Aflăm ca și-a depus jurămîntul (una din fraze: "Jur să urăsc din adîncul ființei mele pe toți dușmanii patriei și poporului muncitor") în 1972, activat în funcția de căpitan la Direcția de informații externe din Departamentul Securității Statului și "botezat" cu numele conspirativ Mihăilă Mihai. Din 1973 activează "civil", cu un alt jurămînt, din care cităm: "Mă angajez să păstrez o discreție totală în legătură cu legende privind acoperirea sediului și a

numerelor de telefoane... și să nu discut cu nimeni în nici o împrejurare că am îndeplinit anumite misiuni în exterior sau că am lucrat în mod acoperit în străinătate...Mă oblig, de asemenea, să instruiesc și soția asupra păstrării secretului... Sînt pe deplin conștient că divulgarea ... se califică drept infracțiune săvîrșită împotriva statului nostru..."

Dacă a jurat omul să nu spună!..

SOLIDARITATE RURALĂ ÎN EUROPA

"Operation Villages Roumains" (OVR) a fost fondată în 1988, chiar în 22 decembrie, (astfel încît, la căderea Ceaușeștilor, membri asociației se pregăteau să sărbătorească un an de la înființare) și a fost semnul inițiativei eficiente și al solidarității mediului rural occidental cu satele românești amenințate de buldozere. Modalitatea? au propus comunelor occidentale să adopte fiecare un sat sau oraș din România. În 22 decembrie 1989, 4.000 de localități românești fuseseră deja adoptate de localități occidentale. Acțiunea de ajutorare a satelor și comunelor românești a continuat apoi cu masive transporturi umanitare, colocviile "Atelierele democrației", care au debutat la Timișoara, iar la Cluj OVR a avut inițiativa unei mese rotunde, care s-a încheiat cu un Protocol între UDMR și Vatra Românească. Filosofia OVR poate fi formulată într-o simplă frază: nu exista dezvoltare națională fără democrație locală, fiindcă oamenii se mobilizează doar atunci cînd pot dispune de rodul muncii lor.

Inundațiile din Moldova, din august 1991, au făcut 10.000 de sinistrați, 2000 de case avariate și 97 de victime. În numele "asistenței mutuale în caz de catastrofă naturală" din statut, "Operation Villages Roumains" a trimis, chiar de la început, un transport de cuverturi, corturi, medicamente, cisterne cu apă potabilă. Printre primele sate franțuzești care s-au mobilizat a fost Saint André-les-Vergers. După acest prim ajutor, în octombrie, echipă OVR a ajutat serviciile de medicină preventivă ale dr. Bustuc din Bacău la asanarea și repotabilizarea a 400 de puțuri. Tot în octombrie, o altă echipă a ajutat la reconstruirea a 54 de case și la repararea altor 30 în satele Poiana, Drăgușești, Moreni, Scariga, Sănduleni. Materialul de construcție a fost cumpărat pe loc, mizîndu-se pe lucrul și inițiativa românilor întru respectarea manierei tradiționale de construcție. Operația avea și un scop psihologic: stimularea refacerii legăturilor de solidaritate în mediul rural. În această primăvară, OVR participă, cu contribuția satului Francez Faytiat, la reconstruirea școlii din Scariga. Acest ajutor a fost posibil datorită contribuției de 6000 Fr B strînsă de cca 76 comune belgiene.

Cu ocazia colocviului "Eco-Agri", care a avut loc la Timișoara, în mai 1991, s-a conturat, în funcție de problemele critice identificate în satul românesc - dezorganizarea administrativă și asociativă, monopolul asupra parcului de mașini agricole și

servicii, absența ajutorului financiar pentru agricultura particulară -, un proiect intitulat "Sate model", ca un prim pas pe calea unei cooperări descentralizate a comunelor din rețeaua OVR. Proiectul se bazează pe formarea unei structuri pluridisciplinare care va interveni în câteva domenii:

1. dezvoltarea activităților de transformare și comercializare, strict artizanală, a produselor locale - brutărie, produse lactate, băuturi, dulciuri etc; 2. valorificarea resurselor turistice a satelor de munte, cu un sistem de găzduire la țărani, profitându-se de mediul sătesc natural, de bogăția patrimoniului și tradiția ospitalității care, prin absența turismului de masă, au rămas, din fericire, nealterate; 3. dezvoltarea infrastructurii și a echipamentului, în funcție de proiectul local, în primul rând a canalizării și apei potabile, rețeaua de electrificare, centrale telefonice, precum și refacerea rețelei rutiere. Proiectul subliniază faptul că întârzierea în materie turistică este un atu pentru România.

Proiectul vizează practicarea unei dezvoltări descentralizate între comunele occidentale și cele românești. Comitetele românești OVR locale, pentru a stimula solidaritatea, trebuie să aibă o componență pluralistă din punct de vedere politic, social și etnic, incluzând cel puțin un membru al puterii locale; se preconizează crearea unui "parlament al satelor model", cu promovarea legăturilor necesare între proiectele private și cele colective.

În domeniul cultural, proiectul are ca scop: păstrarea și promovarea patrimoniului arhitectural, folcloric, gastronomic în sensul unei ruralități integrate, evitând orice agresiune asupra naturii sau compromiterea echilibrului intern al satului. Selecția satelor în Occident ca și în România se face după criterii precis determinate.

În ultimul buletin "Operation Villages Roumains" este publicat un "Mic ghid al investitorului în România", alcătuit din traducerea în franceză a Legii Administrației Locale, adoptată de Parlamentul României în 1991, a Legii regimului de investiții străine și cea a reglementărilor vamale. OVR pune la dispoziția celor interesați banca sa de informații despre comunele și satele românești, astfel încât micile întreprinderi interesate de acest proiect să-și poată afla partenerul.

OPERATION VILLAGES ROUMAINS

COORDINATION INTERNATIONALE
Bld. Gén. Jacques 149 1050 Bruxelles
Tél. 02/640 50 03 Fax. 02/640 29 46

France

Ecole primaire 72490 Grandchamp
tél. 43 33 05 03

Roumanie

Cluj str. Universității, 7-9, camera 39
tel. 405117193/405185916 (Andrei

Mahalnischi)

Brașov - Bd. Eroilor, 33

RĂMĂȘIȚELE LUI NICOLEAE TITULESCU AU FOST ADUSE ÎN ROMÂNIA

Pe 7 martie, rămășițele pămîntești ale lui N. Titulescu soseau din Franța, la 51 de ani de la moarte, la Otopeni. După ceremonia oficială și slujba religioasă, sicriul a fost expus pînă la 14 martie la Ministerul Afacerilor Externe, iar în 14 martie a avut loc ceremonia înhumării la Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului. În legătură cu acest eveniment, Doamna Maria Yvonne Antoniadă (Brezulescu), ne roagă să publicăm următoarele:

În ziua de 6 martie un reprezentant al

guvernului român a luat în primire în cimitirul din Cannes sicriul conținînd osemintele lui Nicolae Titulescu, fără a respecta procedurile stabilite de legile franceze. Acest act a fost ultimul episod al acțiunii începute încă din august 1991.

După decesul lui N. Titulescu în 1941, sicriul a fost depus în cripta bisericii ortodoxe din Cannes, pînă cînd în 1962 a fost transferat în cavoul din "Le grand Jas", proprietatea mătușii mele dna Caterina Titulescu. La moartea mătușii mele, prin testament mi-a fost lăsată proprietatea cavoului odată cu rugămintea de a fi îngropată lîngă soțul ei și cu dorința să mă opun "cu toate forțele mele... ca osemintele să fie scoase și mutate în alt loc..." În consecință, timp de 30 de ani am îngrijit cavoul și am refuzat toate cererile făcute de diversele guverne din 1970 și pînă astăzi de a autoriza transferarea în România.

Guvernul actual cunoștea perfect testamentul deoarece îl lăsesem dlui Năstase în ziua de 19 ianuarie 1991. Totuși s-a abținut să ia contact cu mine și s-a adresat direct Primăriei din Cannes cerînd transferarea rămășițelor. Cu scrisoarea din 26 septembrie, Primăria a refuzat, recunoscînd că voința mea nu putea fi călcată. În continuare, guvernul a însărcinat un avocat din Geneva să mă aducă în fața justiției franceze. La Grasse, la prima instanță și apoi la Aix en Provence, guvernul român a primit autorizația de transferare. Această ultimă decizie a fost dată în ziua de 5 martie, adică 24 de ceasuri înainte de luarea în primire în cimitirul din Cannes. Legile franceze prevăd că în acest caz, proprietarul cavoului trebuie anunțat cerîndu-i-se autorizarea pentru "deschiderea ușilor". Eu nu am fost anunțată, nu am fost deci prezentă și totuși cavoul a fost deschis grație complicității care urmează să fie descoperite și sancționate.

Trec asupra argumentelor juridice

"Titulescu arestat" se numea articolul publicat de Marius Petrescu, în urmă cu șapte luni de zile. Ziaristul român dăduse de urma unei afaceri surprinzătoare, petrecută în primăvara lui 1990: editorul particular Adrian Bota găsise în arhiva MAE

un text inedit al lui Nicolae Titulescu, mai precis un raport trimis din Franța regelui Carol al II-lea, în 1940. Editorul decide să-l publice (cu note și prefața unui istoric) și caută o tipografie. Se oferă un oarecare Ion Popescu din Constanța să tipărească

volumul la tipografia "Dobrogea Nouă" (unde apărea și publicația "Socialistul" a Partidului Socialist al Muncii, al cărui președinte local era). Ion Popescu încasează avansul în martie '90 și nu mai da nici un semn de viață. De

NOTĂ

dezvoltate de ambele părți pentru a semnala

numai, cu mare regret, că guvernul a întrebuițat față de mine obișnuita tactică mult utilizată într-un trecut recent - de a murdări pe cine lovește. Dna Titulescu a fost acuzată "post-mortem" de șantaj, odată cu mine, și eu, în continuare, de "obstrucțiune sistematică și rea credință". În ședința din 5 martie, Curtea de Apel din Aix însă a declarat: "pentru că ea (Dna A.) avea dreptul și datoria morală de a-și exprima punctul de vedere..."

Țin să afirm că, în afară de obligația mea morală recunoscută deci chiar de Tribunal, am considerat că soțul mătușii mele, naș și tatăl meu spiritual - care a spus în Testamentul din 5 ianuarie 1941: "În ce mă privește, cum m-am considerat totdeauna ca un soldat al teritoriilor alipite României între 1918 și 1920, doresc să fiu îngropat la Brașov..." -, nu putea fi adus în țară în condițiile actuale. Și a vorbi mai clar, azi cînd din "teritoriile alipite" lipsesc Basarabia și Bucovina și mai cu seamă cînd puterea actuală, care face atîta "agitație patriotică" în jurul numelui Titulescu, este aceea care s-a grăbit în aprilie 1991 să semneze un pact cu URSS, pact care recunoaște hotarele actuale...

Îmi pare rău că judecătorii francezi n-au avut sensibilitatea - sau dorința - necesară pentru a-și da seama de această paradoxală situație: osemintele unui mare patriot care a fost inamicul tuturor formelor de violență, luptător îndrăgostit pentru întregirea României, pentru libertate și democrație, adus în țara lui ciuntită de către cei care nu vor - sau nu știu - să ducă mai departe politica lui...

O legendă spaniolă povestește că El Cid Campeador chiar după moarte cîștiga luptele contra maurilor, care o luau la fuugă cînd zăreau sicriul lui adus pe cîmpul de luptă... și noi avem azi în țară pe "maurii noștri": să dea Dumnezeu să fie toți alungați cînd vor privi spre cavoul din Brașov.

Madrid, martie 1991

Irina Mavrodin a inaugurat colecția "Lettres Roumaines", condusă de ea la editura de prestigiu "Actes-Sud", cu "Romanul adolescentului miop" de Mircea Eliade pe care îl și traduce cu o competență firească. Alegerea de către Actes-Sud a Irinei Mavrodin ni se pare o șansă obiectivă pentru că nu este numai o excelentă cunosătoare a literaturii franceze, ci și o traducătoare exemplară (vezi traducerile sale din Proust), ca să nu mai vorbim de eseista ale cărei cărți sînt de referință sau de poeta Irina Mavrodin, cu un lirism cerebral și discret, distonând cu multe retorisme la modă. Eseistul Federico de Tovanicki (autor, printre altele, a unor memorabile întrevederi cu Heidegger și Ernst Jünger) consacră o pagină în "Le Figaro Littéraire" studiului lui Eliade "Cosmologie și alchimie babiloniană", apărut la Gallimard, neuitînd să se refere și la romanul lui Eliade, în "excelentă" traducere a Irinei Mavrodin, roman "de o luciditate incredibilă".

Revista "Messenger Européen" a lui Alain Finkielkraut, editată de Gallimard, publică, în ultimul său număr, trei eseuri semnate de trei intelectuali români: Thomas Pavel, Gabriel Liiceanu, Alexandru Paleologu.

Thomas Pavel, profesor universitar în America, cunoscut în Europa, unde a publicat două cărți de poetică și filosofie, discută o problemă gravă din Statele Unite: înlocuirea studiului clasicilor cu un fel de sociologism primar, promovat "ex cathedra" de grupuri minoritare pentru care "clasicii" constituie o primejdie de "clasă". Autorul tratează științific gravitatea "opțiunii", fără să omită consecințele acestei mutații ideologice.

Gabriel Liiceanu și Alexandru Paleologu aduc un omagiu lui Constantin Noica, cu atît mai necesar cît autorul "rostrii" a rămas necunoscut în Franța. Textul lui Gabriel Liiceanu a fost prezentat la o sesiune a Colegiului european de cooperare intelectuală (Luxembourg, 4 - 7 septembrie 1990), ocazie care a revelat auditoriului însemnătatea lui Noica pentru tinerii gînditori români și pentru o cultură într-un regim unde societatea civilă era anihilată prin diversiune, minciună și frica planificată. "În chip paradoxal - observă G. Liiceanu - societățile totalitare sînt societăți depolitizate prin excelență. Politica, adică activitatea prin care un individ participă la destinul unei colectivități și decide de ceea ce o privește, este, într-o societate totalitară, monopolul unei infime minorități (uneori un singur ins) și expresia unui dicitat. Ceilalți sînt întotdeauna reduși la o stare infantilă: li se spune ce să gîndească, să zică, să facă. În acest univers închis unde spiritul este cel

mai amenințat, cultura devine un mijloc de transgresiune și, din această cauză, ea dobîndește o semnificație politică. Ea constituie nu numai scenariul alternativ, ci rezistența abia perceptibilă față de o izolare totală, față de ruptură, de discontinuitate, masificare. Cultura este memoria valorilor distruse și posibilitatea reconstituirii lor viitoare. Cînd toate mijloacele de participare la destinul comunității sînt suprimate, cultura rămîne o participare în umbră, precum și pregătirea unei regenerări. Prin aceasta, cultura este subversivă în cel mai înalt grad."

Alexandru Paleologu se ocupă de primul schimb de scrisori între E. Cioran și Constantin Noica, prilejul unei dezvoltări extrem de semnificative. Se știe ca scrisoarea lui Cioran a apărut întîi în La Nouvelle Revue Française sub titlul "Lettre à un ami lointain". Alexandru Paleologu e impresionat mai ales de pasajul în care Cioran comentează insurecția maghiară și ecourile ei în Occident:

"Nu-ți voi vorbi - scrie Cioran lui Noica - de reacțiile occidentalilor: ei ne disprețuiesc, iar disprețul e singurul efort de care mai sînt capabili. Dacă au avut pînă acum un oarecare curaj să admire pe vecinii noștri, asta au făcut-o pentru că nu-i angaja la nimic, în afară de cîteva aplauze de circumstanță și de un examen de conștiință pe cît de sumar, pe atît de inutil. Vine apoi uitarea, atu-ul politicii lor, cheia prosperității lor."

După care, cităm din Alexandru Paleologu:

"Nu numai că acest pasaj mi-a plăcut enorm, dar l-am memorat întocmai și în anii de închisoare l-am recitat poate de sute de ori, întotdeauna cu un imens succes, unui mare număr de co-deținuți în diverse penitenciare și lagăre de muncă forțată. Și iată că, în 1964, cînd ies din închisoare, îmi cade în mînă "Histoire et utopie", volumul lui Cioran, apărut între timp, care cuprindea și scrisoarea către Noica. Ei bine, în zadar am parcurs cu nerăbdare paginile cărții pentru a regăsi faimosul pasaj: nimic! el nu mai figura în volum... Cert este că prima versiune căreia i-a și răspuns Noica e singura care cuprindea pasajul cu pricina. De altfel și Noica percepuse aceste rînduri ca superbe. Cert este că suprimarea pasajului din "Lettre à un ami lointain" slujește volumul, motiv pentru care "Histoire et utopie" este singura carte a lui Cioran pe care n-am vrut s-o am în bibliotecă. E stupid din partea mea, bineînțeles, cartea aceasta nefiind mai puțin fermecătoare decît celelalte ale lui Cioran. Ranchiuna ce mă îndepărtează de această carte vine din faptul că paginile suprimate au fost decisive pentru destinul meu și

pentru ele am fost întemnițat, - ele fac parte deci, în mod esențial, din existența mea".

Profesorul Adrian Niculescu publică un substanțial eseu în revista "Mondo Operaio", revistă lunară a Partidului Socialist Italian, intitulat "Dacă s-ar întoarce coroana la București". Adrian Niculescu nu se mărginește să sublinieze șansele pe care România le-ar avea de a-și reveni în fire printr-un rege - arbitru care să scoata societatea românească din marasmul actual, dar studiază obiectiv Constituția din 1923, ca una ce stă la temelia libertăților din perioada interbelică, constituția întărind și garantînd structurile României moderne.

Articolul e cu atît mai important cît apare în "Mondo operaio" în care găsim adesea și semnăturile unor Jean-François Revel și François Fejtő, atît de cunoscuți prin lupta lor împotriva ideologiei comuniste. Și e normal, deoarece directorul acestei publicații nu este altul decît Luciano Pellicani, profesor la Universitatea din Roma, autorul unei cărți care a făcut mare vîlvă în Italia cînd a apărut în 1984-85, "Mizeria marxismului. De la Marx la Gulag". După Luciano Pellicani, originea gulagului trebuie căutată nu numai la Lenin și urmașii lui, ci și în Marx. "Mondo operaio" este una din cele mai serioase reviste de confruntare a ideilor, în toată libertatea, partidul socialist italian, de pe la mijlocul anilor '70, respingînd marxismul și adoptînd mai degrabă liberal-socialismul ca fază avansată a social-democrației. Atitudine cu adevărat originală dacă ne gîndim la socialismul francez, spaniol, ca să nu mai vorbim de cel laburist.

După moartea lui recentă, memoria pictorului Alexandru Istrati a fost cinstită de mai multe așezăminte artistice. : Galerie IAT din Paris, Le Grand Palais în expoziția colectivă "Comparații", în sfîrșit, sub egida primăriei Parisului, la cel de al 15-lea salon al arondismentului 14, unde un omagiu deosebit a fost adus lui Alexandru Istrati, în prezența dnei Jacques Chirac.

Virgil Ierunca
(Radio Europa Liberă)

EXPOSITION

11 avril - 11 juin 1992

musée d'art moderne de Troyes

Place Saint-Pierre tél. 25 80 57 30

VICTOR ROMAN

une cinquantaine de sculptures dont certaines monumentales, en bronze, en terre cuite et en aluminium.

DANA ROMAN

"Les objets d'un peintre"

ÎN AMINTIREA LUI DINU LIPATTI

La 19 martie s-au împlinit 75 de ani de la nașterea celui mai mare pianist român, decedat timpuriu, în 1950, în localitatea elvețiană Chêne-Bourg, al cărui parc central poartă acum numele lui Dinu Lipatti.

Pușini sînt cei care mai pot evoca din amintire impresia profundă pe care o produceau concertele sau lecțiile sale, devotamentul total, pînă la sacrificiul de sine, cu care a slujit muzica. Dar înregistrările sale din anii 1947-1950, devenite clasice și difuzate pretutindeni, cîștigă tot mai mulți admiratori și sunt minuțios studiate de cei mai buni pianiști.

În mod uimitor, arta sa interpretativă se afla pe aceste culmi în anii în care Lipatti era chinuit nu numai de maladia progresivă care avea să-l răpună cît și de acuta conștiință a suferințelor pe care urmările războiului și începutul dominației comuniste supuneau România, fără a cruța nici viața artistică. Să amintim numai că Mihai Jora, unul dintre profesorii de care Lipatti a fost cel mai legat, plătea demnitatea sa civică plină de curaj cu eliminarea de la catedră și din toate manifestările muzicale publice. Nutrit de valori similare, Lipatti nu-și ascundea convingerea că adevăratul său mod de a-și servi țara era de a-și continua existența și cariera de cealaltă parte a cortinei de fier, așa cum avea să o facă și George Enescu. Istoria le-a dat dreptate, dar presa din România a fost obligată, pînă în 1956, să ocolească numele lui Lipatti, ca și pe cele ale lui Constantin Brâncuși sau Mircea Eliade, în plin contrast cu interesul crescînd pe care acești deschizători de drumuri îl trezeau în lumea liberă. Sînt împrejurări pe care istoricii și biografii vor fi datori să le lămurească unui public occidental și unui public românesc mai tînr care le cunosc prea puțin sau deloc.

O mai completă cunoaștere a lui Lipatti își

face loc acum și în România. Astfel, între 13-16 decembrie 1991 s-a desfășurat la Sinaia, sub

auspiciile UNESCO, Festivalul internațional de muzică Dinu Lipatti, care, pe lînga concertele unor cunoscuți interpreți și o "Gală a tinerelor talente", a mai cuprins și un simpozion internațional de muzicologie, care a dat la iveală noi elemente biografice și discografice. Iar anul acesta, între 14-17 mai, va avea loc la Constanța cea de a 14-a conferință europeană a profesorilor de pian (European Piano Teachers Association - EPTA) care se va deschide cu o comemorare a 75 de ani de la nașterea lui Lipatti.

La Paris, la 28 noiembrie 1991, casa de discuri și editura muzicală Alphonse Leduc a organizat o remarcabilă seară muzicală animată de dl. Grigore Bărgăuanu, care desfășoară în Franța, de mulți ani, o rodnică activitate muzicologică și didactică. Prin grija sa a apărut, și a fost lansată cu acest prilej, ediția franceză a biografiei "Dinu Lipatti" de Grigore Bărgăuanu și Dragoș Tănăsescu, publicată în excelențe condiții, cu ample date discografice și iconografice, de Editions Payot Lausanne (Collection "Les Musiciens", 1991, 280 p., 179 fr.). Urmînd ediției apărute la București în 1971 și celei anglo-americane din 1988, această nouă versiune, ameliorată și îmbogățită, prefațată de pianistul Nikita Magaloff, reprezintă, în momentul de față, cea mai temeinică și completă evocare a lui Lipatti. Ea confirmă și legătura indisolubila între creația artistică și elevația spirituală a lui Dinu Lipatti, despre care unul din marii săi prieteni, dirijorul Igor Markevitch, a scris cu atîta pregnanță: **"Tout devenait propre avec lui, et comme il s'adressait au meilleur côté des hommes, ceux-ci se sentiraient hereux de donner avec lui le meilleur d'eux-mêmes"**.

Constantin Comorovski

NOUȚĂȚI EDITORIALE

OANA ORLEA

"LES ANNEES VOLES
Dans le goulag roumain à 16 ans

Seuil
l'histoire Immediate

BASARAB NICOLESCU

ȘTIINȚĂ SENSULUI ȘI EVOLUȚIA
ESEU ASUPRA LUI
JAKOB BÖHMME

Prefață de Antoine Faivre
Traducere în românește de Aurelia
Batali
EDITURA EMINESCU 1922

Crezusem o vreme, că numai datorită îndeletnicirii sale pozitive Basarab Nicolescu s-a apropiat de poezia lui Ion Barbu. Uitasem, pe semne, că fără componenta mistică Barbu rămîne de neînțeles și că doar prin mijlocirea cifrei, fără adică înzestrarea privirii prin desimile întunericii, e cu neputință să și se răspundă la dorința de a-l cunoaște. Dacă eseul despre Ion Barbu, apărut la finele deceniului șapte, poate să concureze și acum orice exegeză, e tocmai pentru că foarte tînrul Basarab Nicolescu, strălucitor fizician, era - cu sau fără știința lui - înzestrat cu acea privire fără nume a umbrelului prin tenebre.

Python a dat lui Apollo nu numai supranumele, ci și, odată cu el, însușirea profetică.

Acum, după mai bine de douăzeci de ani, Basarab Nicolescu se întoarce în Tara sa cu o carte despre Jakob Böhme. Despre unul din puținii oameni ai credinței care au îndrăznit să arunce o privire în adîncimile dumnezeirii, unde este tot atîta beznă cît și în interiorul oricărei flăcări - și s-o facă de înțeles pentru priceperea noastră cea de toate zilele.

Mircea Ciobanu

MIRCEA SĂUCAN

Izidor Mînecuță
- cioburi -
Minimum

pag. 5

ce? "Pentru că volumul semnat de Nicolae Titulescu poartă un titlu incitant - "Basarabia și meandrele diplomației secrete" - iar în luna aprilie (...) este semnat faimosul tratat româno-sovietic...", scrie Marius Petrescu. În iunie, cînd editorul reușește să obțină un spațiu tipografic la București, află de la salariații tipografiei din Constanța că zăpurile volumului semnat de Titulescu au fost topite!

Epilog. Tratatul româno-sovietic e desuet, cartea lui Titulescu nu știm să fi apărut iar Ion Popescu a cumpărat din străinătate o tipografie proprie unde publica "Socialistul", romane porno, calendare bisericesti și afișe electorale. Nu se mai știe dacă a rămas (cum era) cap de listă pentru alegerile locale din partea PSM-ului sau a candidat ca independent.

ASSOCIATION FRANCE -ROUMANIE ART (*) a participat pentru a treia oara

consecutiv la Salonul de artă grafică și aplicată, care a avut loc la Grand Palais, între 4-9 martie 1992. Pe lîngă artiștii francezi, au participat artiștii români stabiliți în Franța - Philippe Angot, Alvaro Botez, Fred Brouard, Ioan Bunus, Dorin Caliman, Condé, Corneliu Camaroschi, Dorin Crețu, D. Cusa, Francine Holley, Guy Houdouin, Lora Kalos, Dana Roman, Guy Rousille, Carmen Tapu, ș a

ASSOCIATION FRANCE ROUMANIE ART a invitat să expună și artiștii din România, printre care: Sorin Bancu, Olimpiu Bandalac, Judith Egyed, Alexandru Gheție, Anico Gerendi, Ion Grigorescu, T. Mosteanu, Cristina Passima, Zoe Pop, Constantin Popovici, Lia Stela ș.a.

(*) președinte André Doicescu, 123 rue de Grenelle 75007 Paris

La Madrid, s-a stins din viață, în 4 aprilie 1992, marele scriitor VINTILĂ HORIA, a cărui operă și activitate culturală o vom evoca în numărul viitor al revistei noastre.

□ Primarul Brașovului, Adrian Moruzi, lansase în presa locală ideea unei Ligi a orașelor "Cheii", adică a primarilor din Convenția Democratică. Virgil Țurcanu, primarul CD al Lugojului, într-un interviu cu Sorin Dumitrescu, publicat în "România liberă" - amintind ca județul Timiș a fost în acești ultimi doi ani mereu culpabilizat, suspectat că ar vrea să se rupă de restul țării, iar după alegerile locale s-au constatat spontane și eficiente forme de colaborare - a lansat invitația ca în ziua de Buna Vestire, 25 martie, la Lugoj să aibă loc prima întrunire a primarilor din Convenția Democratică. Așa s-a și întâmplat și la Lugoj s-a constituit Liga Localităților Cheii (la care pot participa și primarii independenți care aderă la programul CD), al cărei președinte este Viorel Oancea, primarul Timișoarei. Moțiunea adoptată cu această ocazie cere liderilor partidelor politice din Convenția Democratică să mențină unitatea acesteia, "pentru instaurarea unei reale democrații și înlăturarea structurilor comuniste". Se mai cere Parlamentului votarea de urgență a bugetului național și a legii cu privire la taxele și impozitele locale, ca și legea organizării și funcționării gardienilor publici; amânarea votării acestor legi "face incapabile prevederile Legii administrației publice locale, care rămâne o simplă demagogie".

□ Adjunctul ministrului de justiție, Dumitru Cristea, a

Dacă doriți să primiți acasă ziarul *România liberă* sau ediția internațională prin intermediul Asociației "Prietenii ziarului România liberă" informații și inserieri la tel 45 86 80 95, 24 Ave. Edison, 75013 Paris

declarat că au dispărut 130.000 de mape privind persoane care au avut colaborări cu Securitatea, iar SRI-ul a declarat că, în 1973, Emil Bobu a dat ordin să fie distruse 100.000 de dosare referitoare la membri de partid care au fost implicați în activitatea Securității. E îndoielnic, însă, că organele de presiune s-ar fi lipsit de acest bogat material de șantaj.

□ Senatorul Victor Grigorescu și deputații Gheorghită Lupău și Nicolae Negoescu, toți trei parlamentari FSN au trecut la Partidul România Mare - care, iată, deși n-a participat la alegerile legislative, are trei reprezentanți în Parlament, care au intenția să alcătuiască un grup parlamentar. Legea finanțării partidelor pentru alegerile legislative include doar formațiile prezente în Parlament. În acest fel, de fonduri PAC nu va dispune, însă PRM, da...

□ La inițiativa Tineretului Creștin Democrat din Chișinău și a Ligii Studenților, a fost organizat DRUMUL CRUCII. Participanții au purtat, de-a lungul a 600 de km, de la Chișinău, de-a lungul satelor și orașelor, o cruce de lemn care a ajuns la București în 27 martie, ziua aniversării unirii Basarabiei cu România. Tinerii organizatori au dorit sensibilizarea conștiinței naționale față de problema reîntregirii și în același timp ca nici un partid politic să nu-și faca un capital din acest pelerinaj.

Asociația "21 Decembrie" a reconstituit baricada din Piața universității din după-amiaza de 21 decembrie 1989, iar luptătorii din decembrie 1989 au alcătuit un culuar de onoare prin care au trecut cei 40 de studenți, purtătorii crucii de la Chișinău, pînă la troița din Piața Universității, punctul final al pelerinajului.

□ Din surse apropiate

CASA ROMÂNEASCA CENTRUL ROMÂN DE CERCETARI DIN PARIS

Anunță conferința excelenței sale dl. Alexandru Paleologu, "Que reste-t-il de nos amours?", din ciclul "Mémoire et société", care va avea loc vineri, 17 aprilie la Sorbona (rue St. Jacques), amfiteatrul Michelet, la orele 18,30

PATRIMONIUL CULTURAL ROMANESC
colocviu, cu participarea istoricilor:
SERGIU IOSIPESCU (București), MATEI CAZACU,
PETRE S. NĂSTUREL, EMANUEL ANTOCHE
Sorbona amfiteatrul Michelet, vineri, 10 aprilie, orele 19

Începînd cu anul 1988, Asociația Foștilor Deținuți Anticomuniști Români (ADAR) din Franța a comemorat pe toți morții din exil, în simbăta Sfintului și Dreptului Lazăr (ajunul Florilor). ADAR s-a transformat în Filiala Franța a Asociației Foștilor Deținuți Politici din România. Noi continuăm tradiția și vă rugăm să pomeniți (pe toate continentele) pe morții din exil, simbăta 18 aprilie 1992, simbăta lui Lazăr. Parastase vor avea loc la Biserica Ortodoxă Română și la Biserica Greco-Catolică din Paris. Români din Paris se vor reculege, de asemenea, la cimitirul Montparnasse.

grupului de presă *Expres*, aflăm că, la marginea Bucureștiului, într-o unitate militară, se află o secție specială a SRI-ului, numită ZID (zvonuri, infiltrări, dezinformații), angajații secției avînd, ca parola "of! Doamne" La mitinguri și manifestații e suficient să ofteze ca să se recunoască...

□ Începînd cu 1.III. 1992, salariul brut lunar la întreprinderile de stat a fost fixat la 9150 lei, echivalent cu 45 dolari SUA sau 260 de Fr.F., la "fixingul" interbancar din martie și cu 25 dolari SUA sau 140 Fr.F la cursul plătit de bănci sau la casele de schimb valutare. În Franța salariul lunar este de 5700 Fr, de 22 sau de 40 de ori mai ridicat.

În Ianuarie 1990, cînd salariul lunar era de 3000 lei și dolarul se schimba liber la 50 de lei, salariul românesc reprezenta 60 de dolari sau 300 de franci. iar salariul minim francez (5300) era doar de 18 ori cît cel din România!...

În ianuarie 1990 era înșa vorba de salariul net, în timp ce în martie 1992 este vorba de salariul brut din care trebuie scăzute impozitele și asigurarea de șomaj, cca un sfert, ceea ce mărește și mai mult decalajul între salariul francez și cel din România.

DECESE

Col (r), veteran de război Cezar Tabarcea; eleva Loredana Vultur; dr. Gherasim Nicolau; dr. ing. Dumitru Țenulescu; col (r) ing. George Apostu; Nicolae Vulpașu; col (r), veteran de război Ion Ieremia; Ion Rizea; Teodora Rădulescu; av. Mircea Marinescu; prof. Elena Negoianu (Nagacevschi); Emanoil Bobelnicu; m (r), veteran de război Munteanu Eugen Sorin; Coca Vieru; Jeana Varogea; Marcela Iordănescu (Vasilescu); jurist Ion Macri (Ploiești); Ninetta Velescu-Triachiu; dr. Radu Negulescu; dr. Andrei Ionescu; Constantin Isacescu; Aneta Diriaciu; profesorii Căpitanul Paul și Căpitanul Ana; Dorina Ana Dăscălescu (Bădescu); Maria Burgele; Gigi Dimo; prof. George Enache; scriitorul Nicolae Țic; Ana Mărculescu; Ioan-Jostin Grănescu; Natalia Copceag; Minca Piepteanu; Radu Petre Văsescu; Gheorghe Canja; Viorel despa; Paul Nicolescu; dr. Armeanu Xenia; Lucica Ganea (Lucănescu); Ștefan Mateescu; Mihail Ionescu.

le combat

Directeur: Michel Korné 7/04/92
ISSN 1148 - 7321

NUMERO 180

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:

FRANCE FRF 250
EUROPE FRF 300

En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit.
DEM 100 - CHF 90 - GBP 35

Par avion :

AMERIQUE
AMERIQUE DU NORD FRF350
ISRAEL
AMERIQUE DU SUD
ASIE FRF 450
AUSRALIE

USA 60 ou équivalent
USA 70 ou équivalent

125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France
Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 633520F
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris

ALLOCUTION DU PRESIDENT DE LA REPUBLIQUE FRANCOIS MITTERRAND, AU COLLOQUE "LES TRIBUS OU L'EUROPE" le 29/02/1992

Mesdames, Messieurs,

Vous abordez le sujet majeur de notre époque en Europe. Je dis bien le sujet majeur qui commandera sans aucun doute le destin de nos peuples pendant les décennies prochaines. C'est un grand moment de notre histoire, difficile à mêler, qui a commencé en 1989. La contradiction est partout : elle s'exprime par une sorte de dialectique, que vous avez déjà relevée, entre la dislocation d'aujourd'hui et le besoin d'unité qui continue d'habiter l'esprit des Européens. Mais enfin pour l'instant, la dominante, c'est la dislocation.

Il m'est déjà arrivé à diverses reprises au cours de ces derniers mois, d'évoquer la fin des empires. Mais on insistera jamais assez là-dessus. Ce sera le travail des historiens que de remarquer qu'en l'espace de ce siècle, que d'empires se sont effondrés en Europe ou à partir de l'Europe! L'empire ottoman, l'empire austro-hongrois, les deux empires allemands, l'empire russe, l'empire soviétique, à partir de l'Europe les grands empires coloniaux et d'une certaine manière, on peut prétendre que Yalta - mot fourre-tout, mais enfin que chacun comprend - signifiait la main-mise de deux empires sur l'Europe. Et Yalta aussi vient de voler en éclats.

Voilà ce qui se passe. Peu de générations se seront trouvées devant un chantier aussi colossal et j'ajouterai - puisque vous vous êtes présentés comme des intellectuels - aussi intéressant, même si sur cet intérêt surgissent les drames, les malheurs, les douleurs. Mais voilà la question : va-t-on s'abîmer dans le regret ? Va-t-on regretter les empires et particulièrement le dernier en date, je veux dire l'empire soviétique ? Je ne pense pas que tel soit le sentiment des participants de ce Colloque.

En ce qui concerne les nationalismes. Je ferai une première constatation. Combien d'ethnies, vous dites combien de "tribus" (j'ai employé moi aussi le mot) qui n'ont jamais été nations aspirent, dans le même moment, dans le même mouvement, à un statut particulier, à une reconnaissance de droit international public sous une forme ou sous une autre, mais généralement sous la forme d'Etat ? Or, tous ces nationalismes, (terme un peu vague, générique) une fois la réserve

exprimée sur le mot, étaient contenus par la force. Il était donc bien normal qu'ils s'expriment dès lors que la force avait été brisée. Or aucun des empires n'a pu préserver les moyens de sa force, soit qu'ils aient été détruits par des guerres perdues, soit qu'ils se soient effondrés sur eux-mêmes, ce qui est le cas du dernier d'entre eux. C'est même intéressant de constater qu'il n'y a eu, en Union Soviétique, ni révolution (enfin pas jusqu'alors), ni coup d'Etat, ni complot, ni mouvement d'opinion clairement exprimé et que pourtant avec un grand fracas, l'édifice s'est écroulé. Il fallait donc la poussée des hommes, l'insatisfaction des esprits, mais aussi, il faut le dire, l'incroyable appauvrissement des intérêts les plus légitimes pour conduire les peuples ou les ethnies à l'exaspération.

Mais si les nationalismes étaient contenus par la force, cette force ayant disparu, si ces nationalismes aujourd'hui s'affirment ou se réaffirment, c'est aussi que dans chaque empire existait la domination d'une nation ou d'un Etat, ou d'une ethnie, qui avait su, par ses moyens militaires, généralement, agrandir son domaine. C'était la domination turque ou autrichienne, ou la domination de la Prusse, ou celle de la Russie. Et c'est donc, contre ces entités que, pendant un certain nombre d'années, se sont dressés les revendications.

Voilà donc les nationalismes libérés, les aspirations nationales exaltées, je pense en particulier à tous ces groupements d'hommes qui, dans l'histoire n'ont jamais connu - ou rarement, ou très brièvement - d'existence relevant d'un statut de droit international. Je ne veux offenser personne en prononçant des noms, mais si l'on remonte jusqu'au Moyen-Age, on ne retrouve pas beaucoup d'Etat biélorusse par exemple ! La Slovénie (groupement d'hommes particulièrement sympathiques, du moins à mes yeux) s'était habituée à vivre sous la tutelle de ses voisins. La Croatie a montré son visage à la fenêtre de temps à autre. La liste serait longue. Le prochain sujet de conversation, peut-être pour un colloque comme celui-ci, serait la Macédoine qui ne manquera pas d'être l'exemple type de ce que représente la potentialité étatique d'une multitude de peuples.

Mais, on perçoit aussi cette tendance, au sein d'Etats, plus calmes, ceux de l'Ouest de l'Europe qui se sont déjà libérés

de leurs propres empires depuis quelques temps, qui ont eu les temps d'oublier leurs animosités, qui n'ont pas été vraiment oppresseurs, qui se sont eux-mêmes rasemblés par leur propre volonté.

On y perçoit des mouvements qui tendent à l'affirmation d'anciennes provinces, d'anciennes particularités. On trouve cela en Italie, on entend dire qu'en Espagne cela pourrait exister. La France serait-elle indemne ? La Grande Bretagne entend ses oreilles teinter. Qu'en est-il de quelques autres ? J'arrête là les points chauds, ne voulant pas m'attarder sur les difficultés de la Belgique et d'autres encore ! Bref, il s'agit là d'un mouvement très général qui n'est pas seulement celui d'une révolte contre une tyrannie, mais qui est, profitant du mouvement général des esprits, une sorte de besoin de se retrouver entre soi, entre ceux qui parlent le même langage, ceux qui ont toujours eu la même grande ou petite histoire, ceux qui généralement pratiquent la même religion, bref, ceux, qui, à travers le temps, ont appartenu à une famille ethnique facile à reconnaître. D'autant plus, et je ne veux pas être trop long, qu'à cela s'est ajoutée la fin des empires, la fin de la domination au sein de chaque empire, d'un Etat ou d'un peuple particulier, la libération des nationalismes ou l'exaltation des aspirations nationales. Tout cela s'est sur-ajouté sur un fond de décor qui a voulu que depuis le début de l'histoire, nous vivons sous la loi des vainqueurs. Les paix ont toujours été des paix ordonnées par les vainqueurs et qui ont toujours suscité un appel à la loi du "talion".

Le couple France-Allemagne, de ce point de vue, si l'on remonte simplement au temps contemporain, est riche d'exemples de cette sorte. L'Alsace et le Lorraine en ont été le prix.

La paix des vainqueurs : tous les traités de ce siècle, en particulier les traités issus de la guerre de 1914 et 1918, à commencer par le traité de Versailles, mais aussi le traité de 1945, et tous ceux qui s'en sont suivis, ont toujours été des traités d'injustice qui ont, pour satisfaire la gloire du vainqueur ou son instinct de puissance ou ses intérêts immédiats, toujours nié les réalités historiques, géographiques, spirituelles ou ethniques. Le drame de la

Suite page II →

future guerre était toujours inscrit dans le règlement de la paix précédente.

Peut-on espérer sortir de ce système? C'est la condition de tout ! Et la chance des générations présentes, c'est de voir apparaître, enfin, une occasion de voir l'ordre des nations en Europe, ou des ethnies, ou des Etats, car certains d'entre eux ne sont ni nation, ni ethnie, préférer la voie du contrat, la voie du règlement pacifique au règlement militaire.

A partir de là, puisqu'est présupposé un acte de renoncement volontaire, à tel ou tel aspect de son pouvoir national, on peut penser que l'histoire, la géographie, la culture, ou les exigences spirituelles seront davantage respectées. C'est en tout cas la voie à suivre.

Il ne s'agit pas de regretter, ni la paix de Yalta, ni l'ordre soviétique. Quelquefois j'entends tellement de plaintes ! Beaucoup de mes compatriotes vivent dans la crainte. Ils ont, en arrière fond, le sentiment que l'Europe est désormais le théâtre de désordres qui doivent conduire à des conflits armés et que la sécurité disparaît.

Je tiens à leur dire que, tout de même, il faudrait peut-être avoir le sens de la mesure et des proportions historiques ! Ce qui s'est produit depuis 1989, est un grand bonheur pour les peuples d'Europe. Un bonheur dangereux et très cher à payer ! Ce bonheur c'est celui de la liberté ! Et je ne sais pas pourquoi on a dans la tête l'idée que la liberté existe à l'état naturel. Non, la liberté, c'est une construction de l'homme ! Laissez les choses aller à l'état de nature, et la liberté sera confisquée au bénéfice du plus fort ! Il en va de même, croyez-moi, dans les rapports sociaux ou économiques. Tout Etat qui abandonne cette idée maîtresse doit se préparer à connaître les pires conflits intérieurs.

Donc, c'est à l'homme qu'il appartient d'organiser, d'institutionnaliser, pas tout sans doute, pour ne pas enfermer les aspirations qui naissent sous des couvercles, qui un jour à leur tour exploseront, mais suffisamment pour que l'on soit capable de vivre ensemble.

Donc, moi, je considère que la chute des empires c'est un merveilleux accès au progrès des civilisations ! Mais si à partir de là, on cesse d'imaginer, de créer, et d'institutionnaliser, on connaîtra vite un autre désagrément, (pour employer un mot modeste) : les libertés se perdront d'elles-mêmes dans des conflits multiples, tandis que la sécurité disparue suscitera la nostalgie de la force.

Donc, beaucoup de choses dépendent de nous pour l'avenir immédiat !

On rêve d'ordre, on redoute le désordre. L'ordre de Yalta, des deux super-puissances, combine avec l'ordre intérieur de l'Union Soviétique c'était reposant. On n'avait pas à imaginer autre chose ! D'autant plus que ces deux empires avaient créé entre-eux ce que l'on a appelé "l'équilibre de la terreur", équilibre qui faisait que la terreur était contenue. Il n'y avait pas de guerre nucléaire. Je suis sûr qu'à l'heure actuelle, beaucoup se disent : "après tout, on était bien tranquille", oubliant que sous la tutelle, ou la tyrannie de l'un de ces

empires, personne n'était vraiment tranquille. A partir de là, nous sommes entrés dans une période de désordre. Ne pas l'avoir compris en 1989 et les années suivantes, c'est vraiment confiner à l'aveuglement ! Nous sommes entrés dans une période de désordre qui durera. Le rôle des intellectuels et des politiques, c'est de tenter d'abrèger cette durée, qui trop longue, provoquerait de nouveaux drames et de parvenir à faire naître un ordre de ce désordre. Un ordre reposant sur de nouvelles données qu'il faut s'appliquer à chercher. C'est ce que vous faites et je vous en remercie, car cela intéresse la France croyez-moi.

Une première période se dessine devant nous : celle de l'exaspération ! L'exaspération d'avoir tant souffert des dominations, des persécutions, de l'éradication des identités individuelles et nationales, avec ce refus d'admettre que d'autres, dans le même Etat ou dans le même ensemble, puissent penser autrement ! L'exagération après l'abus jusqu'à la mort des idéologues triomphantes, ce qui ne signifie pas qu'il faille renoncer à toute idéologie, ce qui serait absurde !

C'est cette exaspération qui va commander les relations, entre ceux qui ont vraiment souffert, qui commencent tout juste à respirer et qui auront besoin de parachever leur mouvement vers leur identité avant de songer à replacer cette identité dans les ensembles ou dans le grand ensemble que personnellement j'espère. Il faut donc s'attendre - pendant combien de temps, je ne sais, mais assez longtemps pour que beaucoup perdent patience - à ce que l'exaspération domine et donc les antinomies, les luttes entre Nations, entre Etats, entre ethnies avec un éclatement prolongé de chaîne en chaîne jusqu'à son expression la plus simple.

Nous allons donc vivre des moments difficiles. L'exemple de la Yougoslavie ne fait qu'en précéder quelques autres, mais il a le mérite de nous offrir là un banc d'essai de ce qu'il faut faire et ce qu'il ne faut pas faire. Il y avait là une république composée de huit unités, elles se disaient ou se croyaient fédérées. Elles obéissaient à la loi d'un petit empire. Elles étaient soumises à une force. La force s'étant disloquée, chacune de ces parties va-t-elle devenir Etat participant à la société internationale en tant qu'Etat ? Et à l'intérieur de ces Etats, combien d'ethnies encore s'estimeront insatisfaites ? C'est un exemple type, ramassé sur une superficie réduite dans une petite région d'Europe, mais formidablement exemplaire.

La communauté s'y est essayée. On a beaucoup daubé sur les difficultés qu'elle avait éprouvées à émettre des solutions et à se faire entendre. Comme si c'était facile ! Comme si la Communauté pouvait régler ce problème par l'envoi de quelques troupes : Reconstituant "amicalement" le scénario qui a précédé le mois d'août 1914 où chacun retrouverait ses affinités, ses amitiés, où chaque nationalité ferait appel à l'allié traditionnel ou historique. Dans quel état serions-nous ? Cela aurait pu se produire. Même si les résultats positifs de la

Communauté ont été mesurés, ce scénario ne s'est pas produit parce que le désir d'unité occidentale entre les pays de la Communauté a finalement prévalu, non sans incident de parcours, sur la volonté d'affirmer là ses propres intérêts. Mais bien entendu, à tout moment, ce type de contradiction se projettera dans l'histoire qui va s'écrire chaque fois que les tensions iront jusqu'au conflit. Il serait sage de s'y préparer. On peut donc penser que l'exaspération d'aujourd'hui interdira pour assez longtemps le retour aux anciens ensembles pour peu que ce soit désirable ou du moins pour peu que ce soit désiré.

Dans le drame yougoslave, l'Autriche et la Hongrie et au-delà l'Allemagne éprouvaient une sympathie naturelle pour les Slovènes ou pour les Croates, sympathie dont je ne suis pas dénué, mais qui chez eux était plus instinctive. Ce qui est plus surprenant, c'est que les Slovènes et les Croates éprouvent en retour ce même attrait instinctif, bien qu'à travers le temps ces empires se soient disloqués sous la poussée de ces nationalités. En vérité, les habitudes de l'histoire, les nostalgies des grands ensembles, le sentiment de n'être pas seul à défendre ses droits sur la surface de la terre font que chaque fois qu'il s'agit d'imaginer ce que l'on pourrait faire afin de se retrouver, eh bien, ces ensembles là ont tendance à se recréer. Lorsqu'on a commencé d'en parler au sein de la Communauté et même avant, l'Italie, l'Autriche, la Hongrie avaient commencé de parler entre elles. Elles avaient raison, mais les antinomies d'autrefois étaient bien dépassées face à la difficulté d'aujourd'hui. On ne peut donc pas dire que tous les peuples aient abandonné leurs liens anciens, pas même les liens acquis par des moyens de la force ou de la terreur.

Mais pendant assez longtemps ayant besoin d'abord d'affirmer leur identité, il sera difficile de leur parler de souscrire à de nouveaux accords avec les partenaires de la veille. C'est ce qui se produit en Yougoslavie, c'est ce qui se passe d'une certaine manière, dans l'ancienne Union Soviétique. M. Gorbatchev a beaucoup travaillé, beaucoup espéré qu'il sera possible de bâtir un traité de l'Union entre les républiques naissantes issues de l'ancienne Union. M. Eltsine l'espère encore. On sait bien que, si malgré tout, la machine peu à peu avance, en même temps elle recule. De ce fait, ce travail n'est pas encore au moment où comme au faite d'une maison, on met la gerbe de fleurs pour saluer l'oeuvre finie. Avant que la gerbe ne soit mise sur le faite des nouveaux ensembles, une génération pour le moins aura dû s'y appliquer.

J'ai dit, d'abord une longue exaspération qui interdit dans l'immédiat le retour aux ensembles ; ensuite il faudra apaiser ou tenter d'apaiser les conflits armés. Pour cela, la Communauté européenne a déjà servi, continuera de servir, les Nations-Unies ont aussi un grand rôle. On voit une série d'idées, devenues désormais projet, comme la prévention des conflits autour d'une notion d'arbitrage, l'affirmation des droits des minorités, la reconnaissance des frontières.

(à suivre)